

Jarmila Hodolić
Filozofski fakultet Univerziteta u Novom Sadu

УДК: 929.52HURBAN
Originalni naučni rad

PRIOLOG PROUČAVANJU JUGOSLOVENSKO-SLOVAČKIH KULTURNIH I KNJIŽEVNIH VEZA*

(Vodeći predstavnik prve faze slovačkog realizma – Svetozar
Hurban Vajanski (1847-1916), rodbinski, kulturni i književni
kontakti porodice Hurban sa vojvođanskom sredinom)

Ovaj rad obrađuje do sada nepoznate činjenice iz života poznate kulturno književne porodice Hurban od njenih najstarijih predaka pa do poslednjih potomaka koji su bili aktivni na književnom i kulturnom polju u Slovačkoj i u Vojvodini. Otac Svetozara Hurbana Vajanskog Jozef Miloslav Hurban studirao je u Bratislavi sa kasnije poznatim srpskim kulturnim, književnim i političkim pregaocima kao što su Svetozar Miletić, Kosta Trifković, Jovan Grčić Milenko, Đura Daničić, Jovan Jovanović Zmaj i ostali. Takvim putem za vreme svojih studija prava u Bratislavi krenuo je i njegov sin Svetozar Hurban – Vajansky koji se najviše družio i kasnije posle studija najviše kontaktirao sa Milanom Savićom, srpskim piscem i književnim kritičarem, sekretarom Matice srpske u Novom Sadu i urednim Letopisa Matice srpske. Naročito bogati kontakti su ostvareni sa Starom Pazovom gde je Svetozarov rođeni brat Vladimir Hurban bio evangelički pop i gde je Svetozar već kao vodeća ličnost slovačkog kulturnog i književnog života za vreme slovačkog realizma dolazio u privatne ili službene posete gde se sastajao sa vodećim slovačkim piscima iz Vojvodine i kao urednik novina i časopisa u Slovačkoj prezentirao je slovačkoj javnosti najnovija dela ovih književnih stvaralaca. Popularnost ovog pisca u našoj sredini potvrđuju i prevodi njegovog romana *Suchá ratolešť* (Suva grana) i dvadeset dve novele na srpskohrvatski jezik. Najviše ih je prevodio Jovan Vučerić, pravoslavni pop u slovačkom selu Kisač koji je tako obogatio srpsku čitalačku javnost sa književnim stvaralaštvom Svetozara Hurbana Vajanskog.

Ključne reči: genealogija porodice Hurban, saradnja J.M.Hurbana sa srpskim studentima u Bratislavi, S. H. Vajanski i njegova saradnja sa vojvođanskom sredinom.

U slovačkom kulturnom, narodnom i književnom životu ne postoji tako razgranata i na svakom polju toliko uspešna porodica kao što je bila porodica Hurbanovih. Posebnost porodičnog okruženja predodređivala je ne samo Svetozaru Hurbanu već i njegovoj najbližoj rodbini da služe narodu u svakom pogledu. Sem porodične sredine, za modernu medicinsku granu – genetiku Hurbanovi bi bili

* hodolic@sbb.rs.

Studija je izrađena u okviru projekta br. 178017, *Diskursi manjinskih jezika, književnosti i kultura u jugoistočnoj i srednjoj Evropi*, koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke Republike Srbije.

izvanredno zahvalan materijal za poručavanje skrivenih i naslednih gena, koji su se ispoljavali tokom četiri generacije ove porodice. Već dedovi S. H. Vajanskog: Pavol Hurban (1768–1833), evangelički sveštenik u Beckovu, Velikoj Lehoti, Čahticama i drugi, po majci, Samuel Jurkovič (1797–1873), učitelj u Sobotištu, bili su, za ono vreme, izvanredno obrazovani i moderni ljudi.

O tome svedoči, naprimer, i činjenica da je Samuel Jurkovič svoju kćerku Anu Jurkovičovu (1824–1905), majku Svetozara Hurbana, vaspitao tako da je postala prva slovačka glumica, što je u ono vreme bilo nečuveno, iako su i njega i nju „ne samo rodbina već njene prijateljice i drugi poznanici, koji su joj želeli dobro, kao i uvažene gospode i gospoda na položajima savetovali da ne čini sebi sramotu, izbegne ogovaranja, svoju čast i dobar glas čuva jer će je i oni sami posle samo glumicom zvati...” (Kusý 1987:30). Kasnije, niti njen muž Jozef Miloslav Hurban niti njen sin Svetozar, karakterno odlučni ljudi, nisu obraćali pažnju na ogovaranja a Vajanski je prema pozorištu imao, tokom celog svog života, aktivan odnos. Kako bismo drukčije, ako ne genetski, objasnili celoživotnu amatersku delatnost Ljudmile Hurbanove, kćerke evangeličkog sveštenika Vladimira Hurbana u Staroj Pazovi, unuke Jozefa Miloslava Hurbana i Ane Jurkovičove, ili, pak, profesionalnog glumca Svetozara Hurbana (1909–1933), takođe Hurbanovog unuka, po sinu Konstantinu.

U središtu pažnje našeg rada biće kontakti Vajanskog sa vojvođanskom sredinom. Ishodišta ovih kontakata treba, tražiti još u vreme studiranja oca Jozefa Miloslava Hurbana, u periodu 1830–1840. god., na evangeličkom liceju u Bratislavi, gde su se školovali mnogi Srbi (na bratslavskom liceju studiralo je približno 1200 Srba a na Pravnoj akademiji još 500, koji su pre toga završili licej) tako da, sa dozom neskromnosti, možemo konstatovati da se kasnije većina od njih istakla u javnom ili književnom životu. Među njih, npr. spadaju pisci ili političke vode kao što su bili Jovan Jovanović Zmaj, Jovan Grčić Milenko, Đura Daničić, Svetozar Miletić i Kosta Trifković, od kojih je, naročito, Svetozar Miletić (Mošorin 1826. – Vršac 1901.), srpski političar i pisac, ušao u političku istoriju slovačkog naroda kao veliki borac za nacionalna prava i slobodu Srba, Slovaka i Rumuna u Austro-Ugarskoj a u ugarskom saboru branio Maticu slovačku od nasilnog zatvaranja. U Bratislavi je studirao tri školske godine (od 1844–1846) na liceju a jednu godinu na Pravnoj akademiji (1847–1848. god.). To su bile godine najintenzivnije aktivnosti Ljudovita Štura. Miletić je bio aktivan član „Društva Srba” koji su se školovali u Bratislavi. Na sednicama „Društva” čitao je svoje prve pesme, koje su, kasnije, objavljene u almanahu *Slavjanka* u Budinu 1847. Bio je osnivač „Srpske slobodoumne narodne stranke” (1869–1883) i progonjen zbog organizovanja otpora protiv mađarizacije Srba u Ugarskoj. Štur mu je bio najbolji uzor. U vreme Šturovog delovanja u Zavodu za čehoslovački jezik i književnost (Ústav reči a literatúry československej), na sednice šturovske omladine dolaze i hrvatski, srpski i češki aktivisti. Štur je podržao osnivanje srpske čitaonice i srpskog studentskog kruga „Sloboda” u Bratislavi a Miletić se najviše formirao baš pod njegovim uticajem. Njegovo ime se, uz ime Jozefa Miloslava Hurbana, sa poštovanjem izgo-

varalo u Slovačkoj i Češkoj, isto tako kao što je Šturovo ime poštovano kod Srba i Hrvata.

I Jozef Miloslav Hurban i Svetozar Miletić postali su „narodni mučenici” jer su obojica osuđeni zbog istih ciljeva za koje su se borili a kaznu su izdržavali u zatvoru u Vacu (Hurban je, zbog kritičkog komentara *Čemu nás učia dejiny (Čemu nás učí istorija)*, objavljenog u „Peštbudinskim vedomostima” 1868. god., u kojem izražava negativan stav prema zakonu o narodnostima, bio od strane peštanske porote osuđen na šest meseci zatvora u Vacu, od 6. decembra 1869. do 11. maja 1870. god. kao i na novčanu kaznu). Tamo je kasnije na dva meseca bio zatvoren (od 30. decembra 1903. do 28. februara 1904. god.) i njegov sin Svetozar Vajanski za člana *Neustávajme! (Ne posustajmo!)* objavljen u *Narodnim novinama* 1903. god.

Zbog ovakvog prijateljstva i zajedničke borbe za jednake ciljeve i iz ljubavi i poštovanja prema svome „slovenskom bratu”, Jozef Miloslav Hurban je svom najstarijem sinu dao ime Svetozar prema imenu svog srpskog „brata” Svetozara Miletića. Tokom Šturovog delovanja u Bratislavi u Zavodu za čehoslovački jezik i književnost (Ústav reči a literatúry československej) Jozef Miloslav mu je bio desna ruka i baš je on, među prvima, naučio srpski jezik i na ovom jeziku napisao odu Jerneju Kopitaru u zborniku *City vděčnosti (Osećanja zahvalnosti, 1837)*, kojim je omladina na bratislavskom liceju želela da iskaže svoje poštovanje prema predstavnicima slovenskog kulturnog života, ali, kao što je poznato, zbornik nije štampan (objavljen je tek 1959. god.) a 1839. god., prilikom posete hrvatskih narodnih prvaka Zavodu, pozdravio ih je na njihovom jeziku.

Hurbanovi kontakti sa Jugoslovenima jačaju još više kada 1848. god. postaje član beogradskog „Društva srpske slovesnosti” i kada, kao glavni zapovednik u ustanku 1848/49. god., traži saveznike u Pragu, Beču, Zagrebu i Beogradu. Prema zabeleškama njegovog sina Vladinira u pazovačkoj crkvenoj *Pamätnici (Spomenica)*, iz redova slovačkih graničara, konjanika „odveo je više od 100 Pazovčana u srpski logor u Karlovcima” gde se nalazila glavna komanda srpskog ustanka protiv mađarske garde.

Jozef Miloslav Hurban je, slično kao kasnije i njegov sin, uređivao i izdavao časopise (šturovski orijentisan časopis *Nitra*, crkvene novine *Cirkevné listy (Crkvena pisma)*, *Slovenské pohľady (Slovački pogledi)*). U duhu slovenske uzajamnosti vaspitavao je i svoje sinove. Sem najstarijeg sina Svetozara (1847–1916) i srednjeg, Vladimira (1850–1914), evangeličkog sveštenika u u Staroj Pazovi, i svog mlađeg sina Bohuslava (1862–1889) poslao je na školovanje i vaspitanje u srpsku sredinu, u Novosadsku srpsku gimnaziju.

Tokom studija Svetozara Hurbana u Bratislavi (1867–1870. god.), 60-tih godina posle pada Bahovog režima, počela je da oživljava ideja sveslovenstva. 1868. god. bratislavski Sloveni organizovali su izlet na Devin gde se manifestovalo slovensko bratstvo. Slovaci i Srbi su bili udruženi u slovačko-srpskom studentskom društvu „Naprej” na bratislavskoj pravnoj akademiji (1868–1874), u kojem je Vajanski bio aktivan naročito u periodu 1869.–70. a 1872. god. bio je čak i predsednik društva, kada je u Bratislavi bio na odsluženju vojnog roka. Društvo je organizo-

valo izlaske u prirodu pod nazivom „sela” ili „salaši”. Na prvomajskom „selu” Vajanski je održao nadahnut govor u kome je isticao slogu bratislavskih Slovaka, Srba i Rumuna i stavljao kao primer zajedničkom životu naroda u čitavoj Ugarskoj.

Iz vremena bratislavskih studija prava potiče i prijateljstvo Vajanskog sa Milanom Savićem (1845–1930), kasnije srpskim piscem i književnim kritičarem, gimnazijskim profesorom, sekretarom Matice srpske u Novom Sadu, urednikom Letopisa Matice srpske (u periodu 1896–1911.). Savić je napisao i studiju o Vajanskom i štampao je u 9. tomu Srpske književnosti. U vreme kada je Vajanski uređivao *Slovenské pohľady (Slovačke poglede)* (u periodu 1882.–1889.g. uređivao ih je sam) Vajanski i Savić su nameravali da uspostave književnu saradnju što se vidi iz Savićevog pisma, bez datuma, upućenog Vajanskom. Vreme slanja ovog pisma može da se datira u period kada je Vajanski uređivao *Slovačke poglede*, jer Savić u njemu piše da: „... *Pogledi* stoje na raspolaganju za iste ciljeve (verovatno kao i Letopis Matice srpske – primedba autorke). „I ja ću Vama, s vremena na vreme, da šaljem vesti o našoj književnosti, o pesnicima, lirskim, epskim i dramskim, o starijim kao i o mladim. Mislim da bi, na ovaj način, mogao da se uspostavi živ književni kontakt na ponos oba naroda...Naša književnost, doduše, nije velika, ali može i o njoj da se piše. Ja ću da Ti ponešto napišem o hrvatskoj književnosti, razume se, ako prihvatiš moj predlog.” Vajanski je, verovatno, pre toga tražio od Savića da mu pošalje neke svoje radove na šta mu Savić odgovara: „Što se tiče mojih srpskih pesama i njima sličnih, magao bih da Ti ih pošaljem u bukvalnom (doslovnom) nemačkom prevodu. Ti bi se onda pobrinuo za njihov metrički slovački prevod.” (Petrus:485-486). Savić je ovde, sigurno, računao na pomoć supruge Vajanskog, Ide Dobrovičove, bratislavske Nemice, sa kojom se venčao 1875. god. i koja mu je pomagala kod prevođenja sa nemačkog a bila je i njegov lični prevodilac na nemački jezik. Inače, *Slovački pogledi*, dok ih je uređivao Vajanski, nisu objavili ni jedan Savićev prilog, međutim prevod Savićeve pripovetke *Bližence (Blizanci)* objavile su *Národné noviny (Narodne novine)*. O poštovanju koje je Milan Savić uživao u slovačkoj sredini svedoči i nekrolog Jana Čajaka u *Slovačkim pogledima* iz 1930. god. Savić je zaslužan i za izdavanje romana S. H. Vajanskog *Sucha ratolest' (Suva grana)* u prevodu na srpski jezik.

Još bliži i intimniji kontakt sa vojvođanskom sredinom Vajanski je uspostavio onda kada je njegov, tri godine mlađi brat Vladimir (1850–1914) izabran za staropazovačkog sveštenika. Stara Pazova bila je primamljivija od ostalih naselja gde su živeli Slovaci, (npr. u Bačkoj) jer je od svog osnivanja 1770. god. bila graničarsko naselje, pošto se već iza reke Save prostiralo tursko carstvo. Posle ustanka 1815. god., Srbija je stekla znatnu samostalnost, ali Turci su iz Beograda otišli tek 1867. god. Vojno zapovedništvo za Staru Pazovu bilo je u Petrovaradinu kod Novog Sada a sledeća instanca bio je Zagreb a ne Pešta i Beč pod koje su spadala naselja u Bačkoj. Vojna granica je ukinuta 1871. god.

Sin Jozefa Miloslava Hurbana, Vladimir Hurban bio je za staropazovačkog sveštenika instaliran pete nedelje posle Uskrsa 1875. Dakle, u teška vremena za slovački narod kada su bile zatvorene slovačke srednje škole i Matica slovačka.

Na sveštenučkoj instalaciji svog sina bio je i Jozef Miloslav Hurban a iz pisma od 30. jula 1875. saznajemo da se ovde okupila čitava Hurbanova familija i da Ma-muška (majka Anna Jurkovičová) i Ljudmila (1860–1886), sestra Vladimirova i Svetozarova, „ne mogu da nađu reči hvale za Pazovu.” (književni arhiv Matice Slovačke-LAMS 32B57). Vladimir ih je sačekao u Novom Sadu kod parobroda a u Pazovu su, zaprežnim kolima, putovali pet sati. Jozef Miloslav Hurban je ovom prilikom posetio i druga slovačka naselja, bio je u Aradcu u poseti kod evangelič-kog sveštenika Leropolda Abafija (Leopold Abaffy (1827 Aradac – 1883 Aradac), sa kojim je prijateljevao još za vreme studija u Bratislavi i u revolucionarnim godinama 1848. Posetio je, takođe, Beograd gde je dva dana proveo kod starih poznanika.

Posle dve godine (1877.) sveštenik u Staroj Pazovi Vladimir Hurban otišao je na prosidbu u Slovačku i u Rab i iz porodice brata Ljudovita Štura – Jana ispro-sio je njegovu kćerku Augustu Šturovu, koju je sledeće godine (1878.) kao svoju su-prugu doveo u Staru Pazovu (baš u vreme kada je Svetozar bio mobilisan i poslat u Bosnu i Hercegovinu u vreme austrougarske okupacije). I u Rabu se sreo sa Srbima jer Šturove pristalice ovde „najboljeg prijatelja imaju – Srbina, Novosađa-nina asesora Eremiča i njegovu gospođu.”¹ Prilikom boravka u Slovačkoj Vladi-mir je obišao i roditelje u Hlbokom, gde se sreo i sa bratom Svetozarom sa kojim je bio veoma blizak. Zajedno su počeli da studiraju u Stendalu, u Nemačkoj (gde je Vajanski studirao u periodu od 1863. – 1866.) i od odlaska brata u sve do Vla-dimirove smrti (Vladimir je umro dve godine ranije od Svetozara) spajala ih je iskrena bratska ljubav i uzajamna pomoć, kao i rad na zbližavanju slovačke i voj-vođanske sredine na kulturnom i književnom polju.

Godine 1877., posle zatvaranja gimnazije u Martinu, otac J. M. Hurban šalje kod sina Vladimira, koji je, u ono vreme, već treću godinu delovao u Staroj Pazovi, svog najmlađeg sina Bohuslava (1862. Hlboke – 1889. Martin), 15 godina mlađeg od Vladimira. U pismu moli sina Vladimira da mu pomogne da nauči srpski i upi-še ga u srpsku gimnaziju u Novom Sadu. U pismu od 30. 8. 1877. moli sina: „Tre-balo bi da ti lično odeš u Novi Sad kod direktora srpske gimnazije i tamo otvoreno kažeš da stari Hurban braći Srbima svog progonjenog sina poveriti želi da bi od njega mogao da postane koristan sin naroda.” (LAMS 32 B 57). Bohuslav je gimna-ziju završio u Sremskim Karlovcima i posle otišao u Bratislavu da tamo studira teologiju gde je izbačen zbog panslavizma. 1886. god. je u Beču studirao orijen-talistiku i bio predsednik slovačkog studentskog akademskog društva „Tatran”.

I mlađi brat Svetozara i Hurbana – Konstantin (1858–1924 St. Pazova), koji je bio činovnik u Pragu i u „Tatra banci” u Martinu, na kraju je postao upravnik banke u Staroj Pazovi gde je i sahranjen. Od njegove devetoro dece u Slovačkom biografskom rečniku pominje se, kao talentovani potencijalni glumac, Svetozar Hurban (1909 Martin – 1933 Zemun), koji je školu pohađao u Staroj Pazovi, gim-

¹ Dopis Vladimira Hurbana šogoru Pavlovi Royovi i sestri Boženi od 14. februara 1877. Literárny archív Národného múzea v Prahe na Strahove (Književni arhiv Narodnog muzeja u Pragu na Strahove) III D 158, materiálne 8 – 10/55.

naziju završio u Petrovcu a u periodu od 1926–1928. studirao u glumačkoj školi u Beogradu. Bio je glumac u novosadskom pozorištu a u periodu od 1929.–1933. glumac „Slovačkog narodnog pozorišta” u Bratislavi. U Petrovcu je, sa glumcima amaterima, 1932. god. režirao pozorišni komad Ivana Stodole „*Jožko Púčík a jeho kariéra*”. (*Joška Pučík i njegova karijera*). Umro je nesrećnim slučajem. Prilikom boravka u Staroj Pazovi otišao je u Zemun gde se udavio plivajući u reci.

Već iz navedenog može da se zaključi da je staropazovačka parohija bila niz godina i „utočište” za mnogobrojnu i razgranatu hurbanovsku familiju, ali ne samo za nju jer je, npr. i Martin Kukučín, istaknuti pisac slovačkog realizma 1893. god., pre nego što je otišao na ostrvo Brač, molio Vladimira da mu pronade mesto lekara a 1924. god. posetio je Pazovu (prilikom dramatizacije njegove pripovetke *Rysavá jalovica (Šarena junica)*).

U Pazovu se dolazilo u veselim, ali i tužnim trenucima. Tako je bilo i prilikom tamnovanja Vajanskog u segedinskom zatvoru od 17. februára 1893. do 17. februára 1894., gde je na izdržavanju kazne bio poslat zbog članka *Hijenizmus v Uhrách (Hijenizam u Ugarskoj)* u kome je protestovao protiv brutalnosti vlasti prilikom otkrivanja spomenika svom ocu Jozefu Miloslavu Hurbanu. Drugi put je bio zatvoren na pola godine, od 24. septembra 1900. do 24. februára 1901. god. u Banskjoj Bistrici zbog demonstracionog dočeka glavnog urednika *Narodnih novina* Ambra Pietora prilikom njegovog izlaska iz zatvora. Na dalju kaznu je odsuđen zbog članka *Neustávajme! (Ne posustajmo!)* i bio na njenom izdržavanju od 30. decembra 1903. do 29. februára 1904. god. (Vajanský 1912:7). Kada je osuđen prvi put, Vajanski je na izdržavanje jednogodišnje zatvorske kazne otišao 17. februara a već 7. marta staropazovački sveštenik je otišao da poseti brata o čemu je onda i pisao u *Narodnim novinama* u feljtonu *Prva poseta kod Vajanskog*. U ovom tekstu pominje da je njegov devetogodišnji sin Vladimir poslao stricu sve brojeve svog domaćeg rukom pisanog časopisa *Mravec² (Mrav)* (slično tome, i Vajanski je, kao desetogodišnji dečak pisao „kućni” časopis *Zrnká (Zrnašca)* i pozvao ga da uđe u redove saradnika među koje je već spadala sestra Ljudmila i Svetozareva deca – kći Vjera i sin Vlado, koji su baš u vreme izlaženja *Mrava* boravili duže vreme u poseti u Staroj Pazovi (te godine je Vajanski bio u zatvoru) i posle trodnevne posete doneo je pesmicu sa natpisom *Mravu* od Svetozara Hurbana koja je glasila ovako:

*Živio braté! No len smelo. (Živio brate! Samo smelo
ukáž hlupcom tvrdé čelo, Pokaži glupima tvrdo čelo
Bojuj priamo prozi stínu Bori se direktno protiv mraka)
A neboj sa – Segedínu! Ne plaši se – Segedina!)*

Kasnije VHV (Vladimir Hurban Vladimirov) u časopisu za decu *Zornička* (1927., br. 6, s. 90), prilikom nedoživljenog stričevog rođendana, piše o svom Časopisu *Mrav* i navodi još jednu pesmicu koju mu je stric Vajanski poslao iz tamnice:

² Časopis *Mravec (Mrav)* je bio rukom pisani domaći časopis. Izlazio je od 1892-1893 dva puta mesečno, 1. i 15. u mesecu. Prvi broj je izašao 1.decembra 1892., 2. broj 15.decembra 1892. Izašlo je ukupno 26 brojeva, poslednji broj 15.decembra 1893.

*Smutno je sedieť v chládku. (Tužno je sedeti u „hladu“ (zatvoru)
Smutno, Mravče, milý bratku, Tužno, „Mravče“, brate mili,
Ale ešte horšie sto ráz. Ali sto puta je gore
Kriviť podľa mužský svoj väz: Savijati podlo mužku šiju:
Radšej snášať utrpenie Bolje patnje trpeti
Nežli hriešne potupenie! Nego se grešno poniziti!)*

U tom članku postoji još jedan važan podatak: da je Vajanski, u povratku iz Segedina, posetio i Staru Pazovu gde su ga tamošnji Slovaci srdačno dočekali u tada otvorenoj „Slovenskejš pospolitěj čítárni“ (Slovačkoj javnoj čitaonici) (Slovačka javna čitaonica u Staroj Pazovi osnovana je 1893. god.).

To nije bila jedina poseta brata bratu. Baš u vreme segedinskog tamnovanja svoga brata, Vladimir se 1894. god. preselio u novoizgrađenu parohijsku zgradu tako da je mogao da pruži smeštaj supruzi Vajanskog Idi, kćerki Vjeri i jedanaestogodišnjem sinu Vladimiru³. O svojoj nameri da putuje u Segedin Vladimir je pisao snaji Idi u Martin u pismu od 20. marta 1893. god. Ida se, kako se iz pisma može zaključiti, složila sa tom namerom a sa planiranim putovanjem se složio i Vajanski. Vladimir je u Segedin doputovao već 15. 5. 1893., sredio sve potrebne stvari u vezi sa smeštajem i posetom zatvoru a 16. 5. u Segedin je doputovala i Ida sa decom.

Te posete su, za Vajanskog, bile praznik. Seća ih se u dnevničkim beleškama *Z väzenia (Iz tamnice)* (s. 45 – 46): „I tako je proticao život prekidan, s vremena na vreme, posetama. Posetili su me Pavel Mudronj, Samuel Šipka, Kolonji, Janček iz Ružomberka, čitava deputacija iz Nadlaka i, na kraju, i žena sa kćerkom Vjerom i sinčićem Vladimirom. Čitav zatvor se obukao svečano. Mladi Mađari u kitnjastim uniformama su se udvarali Vjeri, Andreánszky (Andreaski) ju je nazvao „tatranskom jelom“ – uopšte uzev, bili su pristojni...

Posetio me je i brat Vladimir iz Stare Pazove. Bili su to lepi trenuci, ali posete iza sebe ostavljaju oporo voće. Prolepršaju kao topao vetrić, ali posle njih dolazi studen samoće, nemoći i tuge.”

Kasnije je Vajanski u svoj dnevnik zapisao: „... u Segedin su došli Petrovčani, obični ljudi, da posete narodnog zatvorenika, ali im to nije dozvoljeno. – Šta hoćete tamo, kod onog gospodina, upitao ih je Hajcinger (Heinzinger) – je li vam rodbina? Da, rodbina. – odgovori mu stasit muškarac u crnom krznu. – Kakva rodbina – stric, brat, ujak? – Ne, to ne...ali njihov tata beše otac slovačkog naroda a mi smo njegova deca, dakle mi smo mu braća!” – Poseta im nije dopuštena a Vajanski im je samo mahnuo iza mreže. Oni su to primetili i počeli da kliču u njegovu slavu na šta je on reagovao rečima: „Ne meni, već vama slava, braćo, tebi slava moj narode a ona će doći kada se oslobodiš mraka i duševnog porobljavanja!”

Porodica Vajanskog se prijatno osećala tokom svog dužeg boravka u Pazovi. U pismu svom bratu Svetozaru od 19. Juna 1893., Vladimir opisuje raspoloženje i situaciju u parohiji:” Život u našoj kući je potpuno izmenjen. Kada smo sami,

³ Deca Svetozara Hurbana – Vajanskog: kćerka Viera (1876 – 1946), kasnije supruga dr Rudolfa Markovića, advokata u Novom Meste nad Váhom i sin Vlado (Vladimír Dionýz Hurban (1883- 1949).

svako od nas gleda svoja posla, Gusta (radi se o supruzi Augusti Šturovoj) radi po kući i dvorištu zabrinuta, ja u kancelariji i isparenjima bundi i belog luka, Vlado⁴ u školi i sa igračkama, Ludka⁵ (Ljudka – hipokoristika od Ljudmila – prim. prev.) daleko, poput neke neke rastrčane čeljadi. Kada su, pak, ovde naši, onda se retko kad razdvajamo i veći deo dana i večeri prolazi u prijatnim porodičnim razgovorima... Vjeri uopšte ne nedostaju turčanska brda a Ida je postala prava obožavateljica naše divne sremačke ravnice. Kada su nedavno videli ravničarski zalazak sunca, prosto su vikale od oduševljenja a Tvoj Vlado je već potpuni Pazovčanin. Ide u školu sa mojim i ide mu tamo, prema rečima učitelja, sasvim dobro. Čim izađu iz škole, jurčaju po dvorištu i ulici sa drugarima pa nemaju vremena za „mravčanie“ (aluzija na pominjani časopis *Mrav*).

Sem Vajanskih u parohiji je, u ono vreme, boravio i Konstantin Hurban, mlađi brat Svetozara i Vladimira a, takođe, i majka Vajanskog Ana Hurbanova, koja je posle smrti svog supruga J. M. Hurbana živela u Martinu kod sina Konstantina sa kojim je, u novembru 1893.g. posetila Vajanskog u Segedinu a odatle su došli u Pazovu.

Kada je Vajanski trebao da bude pušten iz zatvora, planirao je da prvo svrati bratu u Pazovu. O ovoj planiranoj poseti pisao je supruzi Idi (pismo od 11. februára 1894.) da „ako Bog da, 17. ću biti u Pazovi kod Vlade i mame.“

Narodni glasnik je, tom prilikom, objavio i članak iz Stare Pazove, u februaru, koji nije potpisan, ali njegov autor je, verovatno, njegov brat Vladimir. Navodi da je na pazovačkoj stanici Vajanskog dočekalo mnoštvo ljudi sa burnim „Živio!“ i da su ga zaprežnim kolima pratili do parohije. Sledećeg dana, u nedelju, po selu se pročulo da je stigao Vajanski te su ljudi dolazili da ga pozdrave. Zanatlijska omladina je došla da mu otpeva nacionalne pesme *Kto za pravdu horí* (*Ko za istinu gori*), *Hej, Slováci* (*Hej, Sloveni*), *Nad Tatrou sa blýska* (*Iznad Tatre seva*) i druge što je Vajanskog prijatno iznenadilo. Posetio je i čitaonicu gde se razvila živa diskusija a on je izjavio da iz sopstvenog iskustva zna da Slovak svuda ima braću. Po njegovoj želji kroz tri dana posetili su i Beograd, o čemu je VHV u *Národnoj jednoti* (*Narodnom jedinstvu*) napisao: „Utisak koji je nama ovladao prilikom stupanja na „sveto slovensko tlo“ bio je uzbudljiv. Oduševljeni stric Svetozar, čim je kročio na breg, poklonio se i poljubio „onu slovensku zemlju...“ Vajanskog su još dva dana ugošćavali po Staroj Pazovi a 3. februára je, zajedno sa majkom, otputovao u Peštu gde mu je slovačko-hrvatsko-srpsko-rumunska studentska omladina, takođe, priredila banket.

Dolazak Vajanskog je Vladimirov sin, takođe Vladimir, opisao i u pismu sestri Ljudmili u Zagreb, gde je pohađala građansku devojačku školu u kome je pomenuo još jednu zanimljivost: „... Kada smo stigli kući, stric nam je pokazao

⁴ Vlado, sin evangeličkog sveštenika u Staroj Pazovi, kasnije najpoznatiji slovački dramaturg Vladimir Hurban Vladimirov

⁵ Kćerka Vladimira Hurbana, evangeličkog sveštenika u Staroj Pazovi, Ludmila Hurbanová (1878 – 1969), koja je za vreme posete porodice Vajanski pohađala licej u Zagrebu (1891 – 1894), kasnije aktivna u slovačkom ženskom udruženju, kulturnom i književnom životu, glumica i književnica.

onaj srebrni venac od rumunskih devojaka...” Radi se o lovorovom vencu koji su rumunske devojke iz Sibina poslale Vajanskom u Segedin kao simbol simpatije prema slovačkom narodu i rumunsko-slovačkoj uzajamnosti.

Ovako bliski porodični i kulturni kontakti sa vojvođanskom sredinom i ljudima podstakli su, kod Vajanskog, kao književnika, urednika i novinara i interes za vojvođanske pisce. Tokom čitavog svog života je tvrdio i svom delatnošću i dokazivao da je „kritika jednako važna kao samo stvaralaštvo.” To proističe i iz njegove koncepcije centralne pozicije književnosti u borbi za nacionalna prava što je u njegove kritike unosilo konzervativne društveno-političke stavove. Njegovo književnokritička delatnost je trajala više od pola veka. U svom bogatom kritičkom stvaralaštvu pažnju je obraćao i na manja dela vojvođanskih pisaca, čije je radove objavljivao, kao urednik, najviše u *Slovačkim pogledima* (*Slovenské pohľady*) i u *Narodnim novinama*. Jan Kmeč u knjizi *Jugoslovensko – slovačke slavističke veze* navodi da je Vajanski, za vreme Kongresa slovenskih novinara u Beogradu 1911. god., vodio veoma važne (ozbiljne) razgovore o književnosti sa slovačkim vojvođanskim piscima Vladimirom Hurbanom i Janom Čajakom. Međutim, nismo mogli da otkrijemo odakle je autor dobio ove podatke, da li su pisani samo na osnovu uspomena nekog od članova porodice Hurban koje je čuo, usmeno prezentirao a nije ih zabeležio ni profesor Mihal Filip, veliki poznavalac porodice Hurban.

Vojvođanski pisci su se Vajanskom obraćali kao uredniku *Slovačkih pogleda* kao što je to uradio, na primer, Albert Marčíš (Martiš) (1855–1918), učitelj, pisac, pregalac na polju slovačke kulture, u pismu iz Padine 4. februára 1888. god., kada mu šalje prozu *Na zlej ceste* (*Na stranputici*), koju je Vajanski objavio te iste godine u *Slovačkim pogledima*: „U vašu novelu „*Búrka v zátiši*” (*Bura u zatišju*) Srbi su zaljubljeni i govore: „Tako piše samo pravi Slaven!” – završava pismo Marčíš.

Vajanski je kritički ocenio slovačkog pisca koji je radiou Novom Sadu – Jozefa Podhradskog⁶, koji se u književnosti predstavio romantičnom dramom o martirima (mučenicima) slovačkog ustanka *Holuby a Šulek* (*Holubi i Šulek*) (Pešta 1850.). Vajanski u njoj nalazi nedostatke: nema lika koji bi nosio radnju, uočava nejedinstvo radnje i nepovezane scene ali ipak u njoj nalazi i pozitivne elemente, koji se ogledaju u tome što u njemu „ima snažnog dramskog talenta i prirodne scenske kreacije, koja kod čoveka izaziva čak užas. Sa par crta i snažnim slikama uspeva da da prikaz velike dramske vrednosti.” (Vajanský 1956:97). Glavna zasluga ove knjige, prema Vajanskom, je to što „je jedini spomenik nepoznatim i zaboravljenim grobovima prvih mučenika. Druga njena zasluga je u tome što je duboko delovala na ljude. Podhradski spada među snažne samonikle duhove, koji su bez pripreme, bez dužih studija, bez znanja dramskih pravila, podsticani i nošeni jedino prirodnim porivom i velikim talentom stvarali, stvarno stvarali.”

⁶ Jozef Podhradský (1823 – 1915), evangelički sveštenik u Pešti, profesor gimnazije u Novom Sadu, Somboru, Leskovcu i Beogradu. Za vreme boravka u Novom Sadu izdavao je prvi časopis za decu Slávik (Slavuj) i časopis za omladinu Zornička (Danica) od 1864-1865. To su bili prvi časopisi za decu na slovačkom jeziku ne samo u vojvođanskoj sredini već i u jugoistočnoj Evropi. Izlazili su pre dečjih časopisa u Slovačkoj.

Sledeći pisac iz vojvođanske sredine Gustav Maršal Petrovski (Gustáv Maršall-Petrovský 1862–1916) bio je vodeća ličnost života slovačke studentske omladine u Beču a u periodu 1885.–1890. g. i predsednik društva „Tatran”. Bio je izbačen sa Pravne akademije u Prešovu zbog pokušaja stvaranja tajnog slovačkog društva, što je ministar školstva Trefort preinačio na isključenje iz svih škola u Ugarskoj a pošto je zbog svog govora protiv Mađara na jednom majalesu (majskoj svečanosti, izlasku u prirodu) pored Dunava u Gložanu (1890.) bio osuđen na šest meseci zatvora i novčanu kaznu, već 1892. god., da bi izbegao kaznu, emigrira u Sjedinjene Američke Države i više nikada se ne vraća u domovinu.

Generaciono i prema obeležjima svog realizma, Petrovski se nalazi između Vajanskog i drugog talasa slovačkog realizma na čelu sa Kukučinom, blizak je ženskom pokretu, iako njegovo delo, slično kao i delo Vajanskog, ima i nacionalne tendencije. Već u svom prvom radu *Ako sa v P... divadlo hralo (Kako su u P... pozorište igralo)* pominje, baš u to vreme štampan, roman Vajanskog *Suchú ratolest' (Suva grana, 1884)*.

Vajanski je Petrovskog zapazio još pre objavljivanja njegovih *Novela* kada je kritički vrednovao *Almanach mládeže slovenskej (Almanah omladine slovačke)*, konkretno njegovu novelu *Doma (Kod kuće)*. To je bio prvi Maršalov rad koji je kritički ocenjen. Vajanski je, tom prilikom, konstatovao da pripovetka sadrži novelističke elemente, da je autor savladao početne poteškoće kod dijaloga i pohvalio opise sredine. Zamerio mu je nedostatak psihologije i „komotno” pripovedanje u prvom licu.

Maršalovu novelu *Pozde (Kasno)* Vajanski je objavio u *Slovačkim pogledima* 1886. god., ali je konzervativniji deo čitalaštva imao primedbe na slobodnije prikazivanje emotivnih odnosa u noveli, na šta ga je upozorio i Samuel Medvecký⁷, koji Vajanskom u svom pismu savetuje da kod Maršalovih priča bude obazriviji jer pominjana novela u *Pogledima* „našem „šmeku” (ukusu) – i našem shvatanju morala ne odgovara.”

Pre nego što je štampana Maršalova prva knjiga novela (1887.), u pismu Vajanskom Maršal je izrazio svoju molbu: „Prilikom izdavanja svojih „*Novela*” sa najdubljim poštovanjem dozvoljavam sebi zamoliti Vaše Slavorođe da biste mi ljubazno izvoleli dozvolili da bih svoje prvo delo Slavorođu Vašem posvetiti smeo!” (Petrus 1967:324-325) Novele Gustava Maršala objavilo je slovačko Akademsko društva „Tatran” u Beču a štampao ih je „KÚS” u Tučanskom Sv. Martinu 1887. god. Maršalova posveta glasi: „Njegovom Slavorođu gospodinu Svetozaru Hurbanu-Vajanskom kao znak svog poštovanja i odanosti posvećuje autor.” Moraliziranje nije ostalo bez uticaja na dalju recepciju Maršalove proze i to, naročito, od strane dva kritičara čije se mišljenje najviše uvažavalo. Vajanski je bio koncizan, iako u Maršalu vidi nadarenog pisca, ipak mu zamera da je „skrenuo na stranputicu kod nas neuobičajenu”. Ne postoji psihologija, priroda poezije, tamo vlada „isključivo erotika, kao da u svetu drugih motiva nema.” (S. H. Vajanský 1887:118).

⁷ Samuel Medvecký (1845-1896), advokat iz Zvolena, narodni pregalac, rođeni brat spisateljice Terezije Vansove.

Duha (Šale) u njima ima dosta, tečnost, pikanterija takođe, ali to pravom književniku nije dovoljno. Uprkos tome, Vajanski smatra da su ovi nedostaci kod Maršala izlečivi. I kritika Škultetija (Jozef Škultéty) iskazana je u istom tonu: apscencija narodne tematike – koja predstavlja dominantu kritičkog stava Škultetija – bila je najveći nedostatak dela.

Vajanski je najpozitivnije ocenio prvu knjigu Jana Čajaka (1863.–1944.) *Tri rozprávky (Tri pripovetke)* (Budimpešta 1907.). Knjiga sadrži tri pripovetke. Prvoj od njih – *Únos (Otmica)*, koja sadrži elemente humora, Vajanski je posvetio samo letimičnu pažnju u nekoliko rečenica. Obradovao ga je u njoj „pripovedački talent, pisac ima šta i zna da kaže.” Drugoj pripovesti *Báťa Kalinský (Čiča Kalinski)* zamera što je isuviše didaktična a sredstva učitelja kod davanja pouka su „lažna” (izveštačena). Iz izveštačenosti i didaktike se Čajak, prema Vajanskom, iskupio u pripovesti *Z povinnosti (Iz dužnosti /obaveze)* gde sve teče „prosto, mudro, prirodno i živahno”, gde pisac zalazi „u život kao umetnik”, opisao je stvarno gemersko selo i stvarne ljude, prirodu i divne likove. Uočava i male mane, ali, ipak, Čajakove pripovetke stavlja na nivo pripovedaka slovačkih književnica Podjavorinske a Timrave i podstiče ga na dalji rad rečima: „Dalje, dalje!”

I sam Vajanski je u svoje stvaralaštvo uneo jugoslovenske motive, naročito u poeziju, ali i u veće prozne forme, u roman *Koreň a výhonky (Koren i izdanci)* (1895. – 96.). To se uočava već u uvodnoj sceni kada Jan Drevanski čeka dolazak voza na stanici u Koričnom, kojim treba da stignu njegove dve kćerke iz Novog Sada. Poslednje dve godine ih je video samo nakratko i seća ih se kao u magli. Posle gubitka prve supruge, oženio se, nesrećno drugi put i zato je želeo da svoju decu zaštititi od „zmajevе rupe”, kako je nazivao svoj dom. Najsigurnijom lukom, zaštićenom od ondašnjih nacionalnih i društvenih problema u Slovačkoj, učinio mu se Novi Sad gde je bila udata, za skromnog Nemca, „vojnog knjigovođu”, njegova sestra Beatrica Steinova, koja nije imala dece a posle muževljeve smrti je nasledila kuću, penziju i dvadeset hiljada kapitala, tako da su kćerke njenog brata bile potpuno obezbeđene. Bila je dve godine mlađa od brata, spretna, sa oštrim jezikom ali dobra srca. Čitavu godinu se borila protiv odluke brata da kćerke vrati natrag u Slovačku jer ih je u svojoj kući držala „kao u svetinji, ni vetrić ih se ne može dotaći”. Kada ih je brat pozvao kod sebe na „Hornjaki” („Gornja zemlja” – nekadašnji metaforičan naziv za Slovačku), o tome nije htela ni da čuje jer je navikla na srpsku sredinu a na svoj zavičaj je imala loše uspomene. Nije htela tamo da ide „da se ne bi smrzla i da se ne bi klanjala tamošnjim milostivim „šubrama” (prljavim ženama) a ako već mora tako da bude uzimaj svoje dve ptičice, ali šteta ih, stvarno, Bože, šteta! Ovde su kao u svetinji, ni vetrić ih se ne može dotaći! Ali tamo, u vašoj Palestini..., ali ti si otac – tvoja volja.”

U novosadskom gostoljubivom i toplom domu rasle su dve Janove kćeri, Marija i Julka, i nisu navikle na surovu zimu koja ih čeka posle povratka natrag u Slovačku, na šta ih otac upozorava rečima: „Kod nas je ljuta zima! Ovo nija vaša „Donja zemlja.” Jan Drevanski, dakle, shvata da tamo nije njihov stvarni dom i da ni u rodnoj kući neće osetiti takvu porodičnu toplinu kao u Novom Sadu. De-

vojke su zaboravile da govore tečnim slovačkim jezikom, ponose se svojim znanjem srpskog, pevuše srpske pesme i umesto Dobru noc! iz navike su, pre spavanja, pozelele Laku noć! i zaplakale, jer njihove uspomene na ovu kuću nisu bile prijatne, i zaspale su u mislima na tetku u Novom Sadu.

Dalje se u romanu vojvođanska sredina ne pominje, ali posle svih ponovljenih nesrećnih i kriznih situacija, roman se završava povratkom Marije i Julke tetki u Novi Sad, koja ih je po drugi put prigrllila, spasila a k sebi dovela i svog brata. Julku je udala za Srbina, doktora prava i političkog činioca. Ovde se završava i životni put Jana Drevanskog, među ljudima koji nisu poznavali njegovu prošlost niti znali za njegovu nesreću. Sama činjenica postojanja bratske jugoslovensko-vojvođanske sredine i ljudi pruža književnim junacima Vajanskog osećanje sigurnosti i prijatnog utočišta u ovim krajevima za vreme burnih vremena.

Kakva je bila recepcija dela Vajanskog u jugoslovenskoj sredini?

O popularnosti Vajanskog u vojvođanskoj, resp. jugoslovenskoj sredini svedoče brojni prevodi njegovih knjiga ili tekstova u časopisima. Na srpskohrvatski i slovenački jezik prevedene su njegove knjige *Suchá ratolesť* (*Suva grana*) i *Búrka v zátiší* (*Bura u zatišju*), a u časopisima ili antologijama objavljene su, na srpskohrvatskom jeziku, dvadeset dve njegove novele.

Najplodniji prevodilac dela Vajanskog bio je Jovan Vučerić, pravoslavni sveštenik u slovačkom selu Kisač, kome je, zahvaljujući učiteljskoj porodici Mičatek, slovačka književnost bila bliska. Preveo je knjige *Suchá ratolesť* (*Suva grana*), *Letiace tiene* (*Leteće senke*) i *Búrka v zátiší* (*Bura u zatišju*), i novele, objavljene u časopisima, *Svadobné šaty* (*Svadbeno odelo*) *Tiene* (*Senke*), *Kandidát* (*Kandidat*) *Babie leto* (*Miholjsko leto*) i druge. Neki njegovi radovi prevedeni su i na hrvatski jezik (hrvatsku verziju srpskohrvatskog je preveo Pavao V. Rakoš).

Kao zaključak, navešćemo jedan „biser” o susretu Vajanskog sa prevodiocem svojih dela, Jovom Vučerićom, iz članka *Zo života Slovákov v Juhoslávii* (*Iz života Slovaka u Jugoslaviji*) autorice Štefanie Mičátkovej (Štefanije Mičatek), supruge dr Ludovita Mičátka (Ljudovita Mičateka), poznatog slovačkog rodoljuba iz Novog Sada. Zabeležila je epizodu kako je, svojevremeno, u Novom Sadu u voz ušao srpski popa (sveštenik). U kupeu je već sedeo putnik ljutitog izgleda. „Popa ga pažljivo osmotri, razmišlja, odjednom, priđe putniku i obrati mu se na slovačkom jeziku: „Dobrý deň! Mám šťastie so Svetozárom Hurbanom Vajanským?” (Dobar dan, imam li čast sa Svetozarom Hurbanom Vajanskim?) Začuden, ljutit putnik ga pogleda i reče: „Áno, som to ja, ale kto ste vy?” (Da, to sam ja, ali ko ste vi?) – Jovo Vučerić, prevodilac „Suchej ratolesti”. Iz očiju Vajanskog odmah nestade ljutnja. Usledilo je pružanje ruke, pobratimski poljubac. Odmah su se osećali kao braća i beše im žao što su u brzom vozu za Kisač a ne negde kod Turčanskog Sv. Martina. Ali, za kratko vreme, stigoše u Kisač, razidoše se i više se nisu videli...” (Mičátek 1923:231-232) Ovaj događaj je mogao da se desi posle 1907. god. jer je tada objavljen srpski prevod *Suchej ratolesti* (*Suva grana*) a autorka je o njemu mogla da čuje direktno od samog Vučerića.

Sem prevoda, srpski časopisi su objavljivali i članke i recenzije dela Vajanskog iz pera srpskih pisaca, koji su štampani u Brankovom kolu, Stražilovu i u Hrvat-

skim časopisima što samo dokazuje popularnost i zapaženost ovih dela u vojvođanskoj sredini.

Nadamo se da smo ovim prilogom, makar i delimično, uspeli da skrenemo pažnju na mostove saradnje između Vajanskog i hurbanovske familije, dobre kontakte između slovačke i vojvođanske sredine, atmosferu, kulturu i književnost i bogate jugoslovensko-slovačke slavističke veze krajem 18., tokom 19. i početkom 20. veka.

LITERATURA

- Hurban-Vajanski, S. (1912). Z väzenia. Turčiansky Svätý Martin: Nákladom Kníhtlačiarkeho učastinárskeho spolku.
- Hurban-Vajanski, S. (1956). State o slovenskej literatúre. Bratislava:Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.
- Kusý, I. (1987). Mladý Vajanski. Bratislava: Tatran.
- Mičátková, Š. (1923). Zo života Slovákov v Juhoslávii.Turčiansky Svätý Martin: Živena, str. 231-232.
- Petrus, P. (1967). Korešpondencia S. H. Vajanského. Výber z listov 1860-1890. Bratislava: Veda, Vydavateľstvo SAV.
- Škultéty, J. (1887). Novely Gustáva Maršalla. Národné noviny, č. 61, 62, 63.

Jarmila Hodolič

PRILOG PROUČAVANJU JUGOSLOVENSKO-SLOVAČKIH KULTURNIH I KNJIŽEVNIH VEZA

(Vodeći predstavnik prve faze slovačkog realizma – Svetozar Hurban Vajanski (1847-1916), rodbinski, kulturni i književni kontakti porodice Hurban sa vojvođanskom sredinom)

REZIME

U ovom radu se pažnja posvećuje uzajamnim jugoslovensko-slovačkim kontaktima u 18. i 19. veku slovačkog predstavnika književnog realizma Svetozara Hurbana Vajanskog i njegovog oca Jozefa Miloslava Hurbana sa istaknutim srpskim predstavnicima kulturnog i književnog života još za vreme studija srpske omladine u Bratislavi. Kasnije su ovi kontakti produbljeni i rodbinskim vezama u vojvođanskoj sredini, posetama S. H. Vajanskog Staroj Pazovi, kontaktima sa vodećim predstavnicima srpskog književnog života. Pažnja je posvećena i jugoslovenskim motivima u delima S.H. Vajanskog.

Ključne reči: jugoslovensko-slovački kulturni i književni kontakti u 18. i 19.v., S.H. Vajanski, posete Staroj Pazovi, jugoslovenski motivi u delima S. H. Vajanskog

Jarmila Hodolič

A CONTRIBUTION TO THE STUDY OF YUGOSLAV – SLOVAK
CULTURAL AND LITERARY CONNECTIONS
(Leading Representative of the First Phase of Slovak Realism – Svetozar
Hurban Vajanski (1847-1916) and his Family, Cultural and Literary Ties
with the Vojvodinian Setting)

SUMMARY

This paper focuses on the mutual Yugoslav – Slovak contact in the 18th and 19th centuries established by the Slovak representative of literary realism, Svetozar Hurban Vajanski, and his father, Jozef Miloslav Hurban, with prominent representatives of Serbian cultural and literary life during the period when Serbian young men went to study to Bratislava. Later these contacts were strengthened through family ties in the Vojvodinian setting, when S. H. Vajanski visited Stara Pazova, and through contacts with leading representatives of Serbian literary life. The paper also focuses on Yugoslav motives in the works of S. H. Vajanski.

Key words: Yugoslav – Slovak cultural and literary contacts in the 18th and 19th centuries, S. H. Vajanski, visits to Stara Pazova, Yugoslav motives in the works of S. H. Vajanski.